

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Стаття присвячена розгляду взаємовпливу та взаємозалежності економічної безпеки таких основних інфраструктурних одиниць як держава та підприємство. На сьогоднішній день не має єдиного взаємовизнаного визначення та розуміння економічної безпеки і держави і підприємства. В той же час, питання забезпечення сталого та безпечного економічного розвитку держави та її основних інфраструктурних одиниць (регіонів, галузей, підприємств) є вкрай актуальним. В роботі запропонований підхід до розуміння економічної безпеки на підставі якого можна концептуально визначити місце окремого підприємства в надскладній та багаторівневій системі економічної безпеки держави. На підставі авторської квазідінамічної моделі оцінки рівня економічної безпеки визначені та візуалізовані можливі основні варіанти економічного розвитку держави з врахуванням варіантів розвитку окремих підприємств.

Показаний зв'язок між законодавчо визначеними основними загрозами економічній безпеці держави й відповідними напрямками політики забезпечення економічної безпеки та завданнями забезпечення економічної безпеки окремого підприємства.

Ключові слова: економічна безпека держави, економічна безпека підприємства, квазідінамічна модель, візуалізація оцінки рівня економічної безпеки

Бараннік Вячеслав

**ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ
КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
ГОСУДАРСТВА**

Статья посвящена рассмотрению взаимовлияния и взаимозависимости экономической безопасности таких основных

инфраструктурных единиц как государство и предприятие. На сегодняшний день не существует единого общепризнанного определения и понимания экономической безопасности, как государства, так и предприятия. В тоже время, обеспечение устойчивого и безопасного экономического развития государства и основных его инфраструктурных единиц (регионов, отраслей, предприятий) крайне актуально. В работе предложен поход к пониманию экономической безопасности, на основе которого можно концептуально определить место отдельного предприятия в сложнейшей и многоуровневой системе экономической безопасности государства.

На основе авторской квазидинамической модели оценки уровня экономической безопасности были определены и визуализированы возможные основные варианты экономического развития государства и предприятия.

Показана связь между основными угрозами экономической безопасности государства и соответствующие направления политики ее обеспечения, которые определены на законодательном уровне, и заданиями обеспечения экономической безопасности отдельного предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность государства, экономическая безопасность предприятия, квазидинамическая модель, визуализация оценки уровня экономической безопасности

Barannik Vyacheslav

ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY AS A PART OF STATE ECONOMIC SECURITY

The article is dedicated to examination of interact and interdependence of economic security such infrastructure entities as state and enterprise.

On author's basis quasidynamic model of economic security level assessment were visualization possible options of economic development state and enterprise.

The connection between main tasks of economic security at the state level and at the enterprise level was demonstrated.

Keywords: state economic security, enterprise economic security, quasidynamic model, visualization of economic security level assessment

Постановка проблеми. В умовах сьогодення (взаємозалежності та взаємовпливу різних національних соціально-економічних систем та їх окремих інфраструктурних одиниць (від держави до окремого підприємства та особи) й зростання швидкості процесів які відбуваються, те, що є характерними ознаками глобалізації) особливої актуальності набуває не тільки забезпечення сталого економічного зростання, а й загального сталого розвитку. При цьому слід зазначити що і стале економічне зростання і загальний сталий розвиток не можливі без гарантування економічної безпеки (ЕкБ).

В загальному плані економічна безпека визначає стан захисту як виключно економічних інтересів держави, суспільства та особи, так і інших національних інтересів, які певним чином пов'язані з економічною сферою життєдіяльності. Безумовно, що забезпечення такого стану повинно передбачи як врахування різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз, так і наявність складної, багаторівневої структури самого об'єкту дослідження. Це знайшло своє відображення в наукових дослідженнях економічної безпеки держави, регіону, підприємництва та підприємства.

Аналіз наукових публікацій з теми дослідження та виділення невирішених проблем. Як показано в роботі [1]: «Мережа зв'язків між елементами системи економічної безпеки є складною та розгалуженою, що зумовлено надскладною конфігурацією такої системи. У свою чергу, складність конфігурації системи економічної безпеки пояснюється існуванням багатьох причин, змістовні характеристики яких є різними для кожного елемента досліджуваної системи... Причинами, які визначають взаємовплив та взаємопроникнення елементів внутрішнього і зовнішнього середовищ суб'єктів господарської діяльності, тобто формують мікрорівневий щабель системи економічної безпеки, є мінливість, складна структура інституційного оточення, переплетеність та складність ринкових процесів. Ці та інші причини потребують глибоких досліджень системи економічної безпеки».

Важливість проблем забезпечення економічної безпеки підтверджується значною кількістю робіт вітчизняних та закордонних науковців, в яких закладені теоретико-методологічні основи науки про економічну безпеку. Серед них слід відзначити роботи українських

науковців О.С. Власюка, Т.Г. Васильцева, В.М. Геєця, В.П. Горбуліна, Я.А. Жаліло, А.Б. Качинського, Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко, Г.Пастернак-Таранущенко, А.І. Сухорукова та багатьох інших, а також роботи іноземних науковців: Л. Абалкіна, С. Афонцева, А. Татаркіна тощо.

Не зважаючи на значну кількість робіт з проблем економічної безпеки різних суб'єктів господарювання (від глобального рівня до окремої особи), залишається багато невирішених питань як теоретико-методологічного так і практичного напрямів. Одним із таких невирішених питань можна вважати кількісну оцінку рівня економічної безпеки та встановлення залежності між оціненими рівнями безпеки різних суб'єктів. В даній роботі, на підставі авторської квазідинамічної моделі оцінки рівня економічної безпеки буде концептуально визначений та візуально продемонстрований складний зв'язок між рівнями економічної безпеки держави та окремих підприємств.

В сучасному глобалізованому світі сталий економічний розвиток держави буде визначатися низкою зовнішніх та внутрішніх чинників і, в тому числі, розвитком окремих основних інфраструктурних одиниць (підприємств). При цьому, ключовою умовою нової якості економічного зростання є забезпечення економічної безпеки як держави в цілому так і її основних складових (функціональних – економічна незалежність, енергетична, фінансова, зовнішньоекономічна й багато інших; регіональних; інфраструктурних – окремі галузі й підприємства). З одного боку такий зв'язок є цілком очевидним: економічно сильна держава не можлива без сильних підприємств. З іншого боку, наявність економічно сильних, розвинутих підприємств не гарантує відповідний розвиток держави в цілому. В якості наглядного прикладу можна навести стан Газпрому (в недалекому минулому) – як одного із провідних промислових підприємств світу і відповідно низький рівень забезпечення економічної безпеки держави Росія.

Мета статті. Слід зазначити, що на сьогоднішній день не має єдиного загальновизнаного погляду на зміст поняття ЕкБ, в загальному плані можна виділити три основних підходи до визначення ЕкБ: через «стійкість» (сталість) економічного зростання; через економічні «інтереси» держави, суспільства та особи; через

забезпечення економічної «незалежності» – можливості контролю з боку держави за національними ресурсами, досягнення високого (конкурентоспроможного) рівня виробництва, ефективності та якості продукції. Цьому й призначена ціль статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку автора, сучасне розуміння національної ЕкБ повинно інтегрувати усі вище визначені підходи і має наступне формулювання: економічна безпека визначає стан захисту як виключно економічних інтересів держави, суспільства й особи (до яких, в першу чергу, треба віднести відповідний рівень добробуту), так й і інших національних інтересів, які, за своєю суттю не є економічними, але певним чином пов'язані (залежні та взаємозалежні) з економічною сферою життєдіяльності держави, суспільства й особи (політичні, соціальні, екологічні тощо) [2].

Ще одним доказом прийнятності саме інтегрованого підходу до розуміння ЕкБ є класичне визначення ЕкБ дане Л. Абалкіним [3]: економічна безпека – це сукупність умов та факторів, які забезпечують незалежність національної економіки (політична складова ЕкБ – авт.), її стабільність та сталість, спроможність к постійному оновленню та самовдосконаленню (інтегровано врахований стан забезпечення економічних та інших інтересів). В той же час слід зазначити, що дане визначення достатньо суперечливе з точки зору відсутності чіткого розуміння цілей забезпечення ЕкБ (цільової функції безпеки): при приблизно однакових умовах та факторах кінцевий розвиток може значним чином відрізнятись.

Аналогічна ситуація і з визначенням сутності ЕкБ підприємства – наявні достатньо різноманітні підходи та, відповідно, визначення ЕкБ підприємства. Не вдаючись до ретельного їх аналізу, автор наведе визначення ЕкБ підприємства яке дано в роботі О.М. Ляшенко [1, с. 9] і в найбільшому ступені коригується з авторським комплексним, інтегральним підходом, а саме: міра економічної свободи, що досягається в результаті керованого процесу узгодження економічних інтересів стейкхолдерів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства з метою протистояння таким загрозам. При цьому зазначимо, що як і в випадку інтегрованого розуміння ЕкБ держави, основною цільовою функцією ЕкБ підприємства є як сам економічний розвиток (добробут) підприємства, так і досягнення узгодження (стану захисту) інших інтересів різних суб'єктів, в першу чергу, держави.

В загальному плані, систему забезпечення ЕкБ і підприємства і держави можна визначити наступною формулою: наявні зовнішні та внутрішні загрози – реакція (сприйнятність) об'єкту дослідження до визначених загроз – досягнення певного стану розвитку (безпечного (прийнятного) чи небезпечного (не прийнятного)). В той же час, відсутність чіткого формулювання такого ідеального (оптимального) стану забезпечення ЕкБ і держави і підприємства, призводить до різноманітних підходів до оцінки впливу тих чи інших загроз (в багатьох випадках навіть ідентичних) на кінцевий стан розвитку, а задача забезпечення ЕкБ в теоретико-методологічному плані може бути визначена як оптимізаційна з не чітко визначеними граничними (критичними) умовами.

Для більш чіткого формування цілей забезпечення ЕкБ і держави і окремих підприємств (формування оптимального для досягнення стану розвитку) розробляються відповідні Стратегії та Програми. В цьому контексті, для держави Україна на сьогоднішній день Стратегією національної безпеки України [4] визначені основні загрози ЕкБ держави, а саме:

- корупція та неефективна система державного управління, що включає:
 - поширення корупції, її укорінення в усіх сферах державного управління;
 - слабкість, дисфункціональність, застаріла модель публічних інститутів, депрофесіоналізація та деградація державної служби;
 - здійснення державними органами діяльності в корпоративних та особистих інтересах, що призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів громадян та суб'єктів господарської діяльності;
- економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення:
 - монопольно-олігархічна, низькотехнологічна, ресурсо-витратна економічна модель;
 - відсутність чітко визначених стратегічних цілей, пріоритетних напрямів і завдань соціально-економічного, воєнно-економічного та науково-технічного розвитку України, а також ефективних механізмів концентрації ресурсів для досягнення таких цілей;
 - високий рівень "тінізації" та криміналізації національної

економіки, кримінально-кланова система розподілу суспільних ресурсів;

- деформоване державне регулювання і корупційний тиск на бізнес;

- надмірна залежність національної економіки від зовнішніх ринків;

- неефективне управління державним боргом;

- зменшення добробуту домогосподарств та зростання рівня безробіття;

- активізація міграційних процесів унаслідок бойових дій;

- руйнування економіки та систем життєзабезпечення на тимчасово окупованих територіях, втрата їх людського потенціалу, незаконне вивезення виробничих фондів на територію Росії.

На жаль, можна констатувати і значний рівень чутливості економіки держави до вище визначених загроз і, як наслідок, низький рівень економічного розвитку та ЕкБ держави взагалі, тобто наявний стан розвитку значно віддалений від оптимального (ідеального).

Для візуалізації в кількісно-якісному вигляді рівня ЕкБ держави автором була запропонована квазідінамічна модель. В загальному плані вона графічно відображає індикативний метод оцінки рівня ЕкБ (метод вагових коефіцієнтів для основних функціональних складових безпеки), при цьому основні складові безпеки наводяться в єдиному кількісному (вартісному) вигляді (рис. 1). До основних функціональних складових віднесені: соціальна (людський потенціал), економічна (економічний капітал) й екологічна (природний потенціал). В значному ступені дана оцінка базується на загальноновизнаній методології оцінки розвитку країни шляхом визначення національного багатства та системі національних рахунків [5], головна ідея яких полягає в наступному: загальний розвиток визначається не тільки добробутом (здебільшого оцінюється ВВП країни та іншими його похідними – ВВП на душу населення, ВНП тощо) а й розвитком інших сфер життєдіяльності (соціальною, екологічною тощо). Характерною ж особливістю саме квазідінамічної моделі оцінки рівня ЕкБ є врахування рівня взаємозалежності (взаємовпливу чи вагового коефіцієнта) основних функціональних складових безпеки.

Рис. 1. Загальний вид квазідінамічної моделі оцінки рівня ЕкБ

Слід зазначити, що даний підхід можна використовувати не тільки для оцінки рівня ЕкБ держави, а і для функціональних та інфраструктурних одиниць нижчого рівня: функціональні складові – енергетична, зовнішньоекономічна, екологічна, соціальна безпеки тощо; інфраструктурні – регіон, підприємство, особа. Безумовно, що даний підхід має більш концептуальний характер, в той же час, дозволяє оцінити можливий вплив та взаємовплив різних складових безпеки.

Для прикладу, а це і було задекларовано в якості мети даної роботи, розглянемо на концептуальному рівні такий взаємовплив для двох інфраструктурних одиниць (держави і підприємства) і тільки для економічної складової розвитку. При цьому зазначимо, що не зважаючи на те, що безпека має статичний характер (певний стан при певних (визначених) загрозах і рівнях його ідентифікації – критичних і граничних рівнях для основних показників та індикаторів безпеки) ми розглядаємо динамічні (часові) зміни характеристик (рівнів та ступеню взаємозалежності) визначених складових та об'єктів. Саме тому методика оцінки отримала назву – квазідінамічна. Філософію даного підходу яскраво характеризують слова з роботи Л.Г. Мельника [6, с.8]: сьогодні ми присутні при зміні основного предмету досліджень соціальних наук, які змушені переходити від вивчення стану системи к дослідженням процесів зміни їх станів.

Припустимо, що система складається з 7 (семи) однакових складових одиниць (підприємств) з однаковими (на початковому етапі) рівнями взаємозалежності (рис. 2). Далі будемо розглядати

зміни як окремих одиниць системи (підприємств) так і системи в цілому, враховуючи певні характерні ознаки різних можливих варіантів подальшого розвитку.

В першу чергу візуалізуємо минулу (соціалістичну) модель розвитку. Характерними ознаками такої можна вважати державну підтримку усіх без винятку структурних одиниць (підприємств, регіонів, галузей тощо). При цьому, не зважаючи на певне (не значне) зростання рівня економічного розвитку усіх структурних складових системи (підприємств), загальний розвиток системи міг бути як позитивним (рис. 2а варіант 1), при умові не зменшення рівня взаємозалежності (певним чином він може характеризуватися рівнем продуктивності праці та ефективності виробництва), що визначає інтенсивний варіант розвитку, так і негативним (рис. 2а варіант 2), який характеризується зменшенням рівнів ефективності (збільшення взаємозалежності) і визначає екстенсивний варіант розвитку.

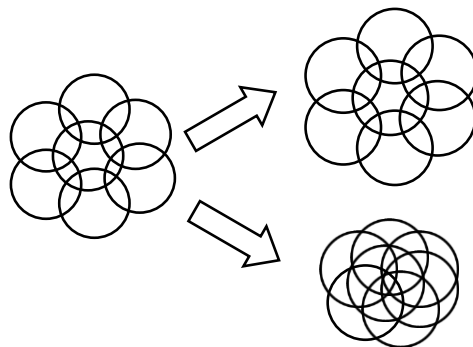
Наступну модель розвитку можна охарактеризувати як олігархічну: з попередніх семи однакових структурних одиниць залишається одна – монополіст (рис. 2б). При цьому, безумовно, рівень розвитку такого монополіста в більшому ступені буде залежати від зовнішньої кон'юнктури (позитивним, при розширенні ринків збуту, і, відповідно, негативним, при їх зменшенні). Наглядним прикладом такого варіанту розвитку можна вважати наслідки кризи 2008-2009 рр. для деяких підприємств монополістів. Крім того, відсутність здорової конкуренції на внутрішньому ринку не сприяє суттєвому підвищенню ефективності виробництва.

В такому разі реальною альтернативою попередніх варіантів розвитку можна вважати дійсно ринкову конкурентну модель (рис. 2в). Характерною її особливістю можна вважати високий рівень ефективності виробництва, але, високий рівень конкуренції, який саме і сприяє підвищенню ефективності, змушує підприємства, які не здатні до суттєвої модернізації, банкрутіти та йти з ринків.

Окремо зупинимось на візуалізації Китайської моделі розвитку (рис. 2г). Характерною її особливістю можна вважати наявність різних основних моделей розвитку: від соціалістичної до дійсно ринкової. В загальному плані, така модель пояснює і значні успіхи в економічному розвитку Китаю (в вільних економічних зонах де гарантуються дійсно ринкові умови розвитку), і можливі ризики, які пов'язані з командно-

адміністративним управлінням економікою. Ще однією особливістю розвитку Китаю можна вважати достатньо низький початковий рівень розвитку.

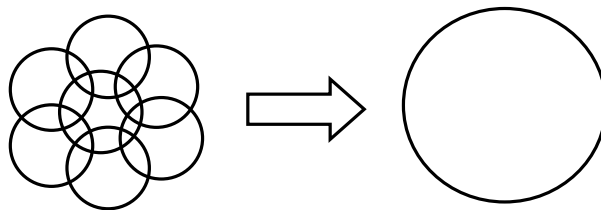
Що стосується України (рис. 2д), то, на думку автора, характерною особливістю нашої держави є також наявність декількох основних моделей розвитку, але перевагу тут мають олігархічно-соціалістичні моделі. Саме вони пояснюють наднизький рівень ефективності економіки при наявності потужних (навіть за світовими мірками) промислових підприємств. І саме домінування таких моделей розвитку визначено в переліку основних загроз ЕкБ України (дивись вище).

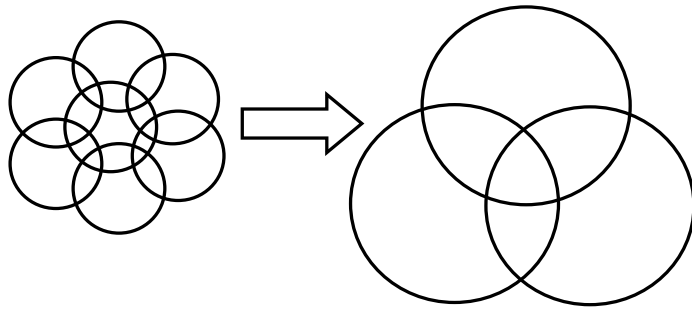
1 варіант – без зміни рівня взаємозалежності

2 варіант – рівень взаємозалежності збільшився

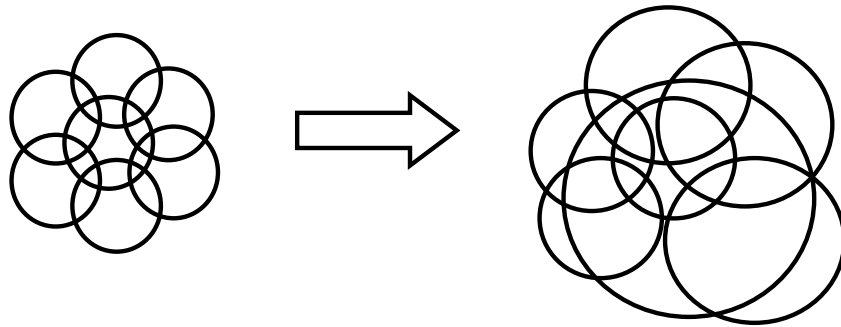
а) соціалістичний тип зростання (1-зростають усі, але дуже повільно, при цьому рівень взаємозалежності залишається незмінним; 2 - зростають усі, але дуже повільно при цьому рівень взаємозалежності збільшується)

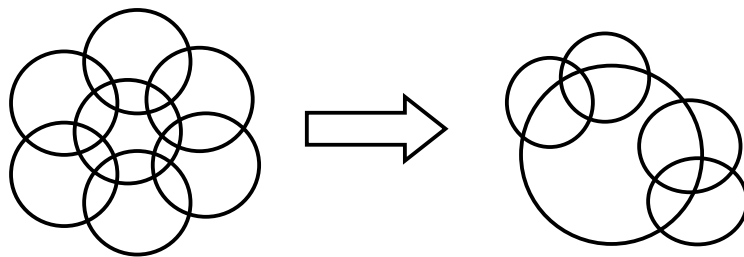
б) олігархічний тип зростання (залишається один гравець, а його зростання чи падіння, в більшому ступені, залежать від зовнішніх факторів)

в) дійсно ринковий тип зростання (залишаються найбільш конкурентоспроможні та ефективні)

г) китайська «сурогатна» модель розвитку - наявність усіх основних моделей розвитку

д) українська модель розвитку – перевага олігархічно-соціалістичних типів розвитку

Рис. 2. Основні моделі розвитку підприємств і держави

Слід зазначити, що запропонований квазідінамічний підхід та визначені основні моделі розвитку дозволяють в значному ступені візуалізувати і вище визначені сучасні загрози ЕкБ України. Як приклад, корупція та неефективна система державного управління: при наявності підприємств різного рівня ефективності (але здебільшого низького) сприяють подальшому «розвитку» не найефективніших. При цьому, низький рівень їх ефективності та домінування олігархічного типу розвитку призводять до економічного занепаду (рис. 2д). Крім того, значна частка національного багатства взагалі не може бути врахована так як знаходиться в тіньовому обігу (по деяким даним ця цифра сягає до 50% ВВП).

Необхідно звернути увагу і на ще один момент. В даній роботі ми сконцентрували увагу лише на економічній сфері розвитку, дещо виключивши з розгляду ще дві надважливі сфери: природні ресурси (екологічну) та людський капітал (соціальну). З одного боку це значно спростило визначення основних типів розвитку. З іншого боку, в значному ступені, саме ці сфери можуть стати суттєвими драйверами загального та економічного розвитку. Так, значно більш успішний економічний розвиток Росії, можна пояснити наявністю надвисокого рівня складової природних ресурсів. Саме завдяки природним ресурсам, при домінуванні, як і в Україні, олігархічно-соціалістичних типів розвитку, Росія входить в перелік провідних економік світу (природний потенціал, за даними академіка Д.С.Львова, досягає 85% загального національного багатства [7]). З іншого боку, спроби врахувати усі основні сфери розвитку поряд з інфраструктурними одиницями (підприємствами) значно ускладнить та заплутає процес візуалізації. Втім, це має стати вагомим напрямом подальших досліджень.

Ще більше значення для забезпечення успішного економічного розвитку має врахування соціальної сфери життєдіяльності. В першу чергу, для більшості країн світу що розвиваються (Китай, Індія, Бразилія, Індонезія тощо) це є вагомим трудовим потенціалом такого розвитку. Крім того, підвищуючи якісні характеристики людського потенціалу (освіта, здоров'я, тривалість життя) те, що можна визначити економічною вартістю людини (дещо цинічно, але в економічному сенсі цілком обґрунтовано), та враховуючи вагоме значення саме цієї складової в загальному національному багатстві

(загальносвітовий рівень перевищує 75%), саме людський потенціал є основним локомотивом розвитку, в майбутньому значення якого лише буде збільшуватися. Саме з людським потенціалом пов'язаний і найбільш прогресивний інноваційним тип розвитку: забезпечення на основі розвитку науки технологічного лідерства та найефективнішого економічного розвитку.

Таким чином, застосування квазідінамічної моделі оцінки рівня ЕкБ дозволило нам виявити на концептуальному рівні достатньо непростий та неоднозначний зв'язок основних напрямів забезпечення ЕкБ підприємства та ЕкБ держави. Аналізуючи вищевикладене слід визначити, що сталий економічний розвиток держави буде значною мірою залежати не тільки від економічного розвитку окремих підприємств, а і від факторів їх ефективності (сировинної, енергетичної, фінансової, продуктивності праці тощо).

В цьому контексті слід зазначити, що визначений зв'язок та основна мета системи забезпечення ЕкБ держави, яка, як вже було зазначено вище, формується в ідеальній (оптимальній) моделі для досягнення, в значному ступені підтверджує визначеними Стратегією національної безпеки України [4] основними напрямами державної політики у сфері національної безпеки. Серед основних з них слід виділити:

- реформування системи державного управління (в першу чергу, забезпечення верховенства права й рівності громадян перед законом, чесності та прозорості влади, захисту прав, свобод і законних інтересів громадян та національних інтересів України) й забезпечення нової якості антикорупційної політики (ефективного державного управління);
- проведення економічних реформ з метою створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, наближення соціальних стандартів та основних економічних критеріїв до рівня країн-членів ЄС;
- ключовою умовою нової якості економічного зростання є забезпечення економічної безпеки, яке, в тому числі, включає:
 - деолігархізацію, демонополізацію та дерегуляцію економіки, захист економічної конкуренції, спрощення й оптимізацію системи оподаткування, формування сприятливого бізнес-клімату та умов для прискореного інноваційного розвитку;

- унеможливлення контролю стратегічних галузей капіталом держави-агресора (диверсифікацію основних виробництв та джерел постачання ресурсів);

- створення найкращих у Центральній і Східній Європі умов для інвесторів, залучення іноземних інвестицій у ключові галузі економіки, зокрема в енергетичний і транспортний сектори, як інструменту забезпечення національної безпеки;

- розвитку оборонно-промислового комплексу як потужного високотехнологічного сектору економіки, здатного відігравати ключову роль у прискореній інноваційній модернізації;

- підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків;

- ефективного використання бюджетних коштів, міжнародної економічної допомоги та ресурсів міжнародних фінансових організацій, дієвого контролю за станом державного боргу;

- системної протидії організованій економічній злочинності та "тінізації" економіки на основі формування переваг легальної господарської діяльності та водночас консолідації інституційних спроможностей фінансових, податкових, митних та правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На рівні окремого підприємства поставлені Стратегією основні завдання в сфері забезпечення ЕкБ можна стисло визначити як: ефективність, конкурентоспроможність, прозорість й інноваційність. Таким чином, не зважаючи на складність та багаторівневість системи забезпечення ЕкБ держави, концептуально визначений зв'язок між її основними інфраструктурними одиницями (держава та підприємство) дозволяє більш чітко сформулювати основні завдання забезпечення ЕкБ підприємства з умовою їх узгодження з завданням забезпечення ЕкБ держави.

Література

1. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія: в 3 т. Т. 1 / О.М. Ляшенко, Ю.С. Погорелов, В.Л. Безбожний [та ін.]; за заг. ред. Г.В. Козаченко. – Луганськ: Елтон-2, 2010. – 282 с.

2. Бараннік В.О. Інноваційні, інформаційні та інвестиційні складові оцінки рівня економічної безпеки підприємства /В.О.Бараннік // Сучасні підходи до управління підприємством: матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11.04.2007 р.). – К. : НТУУ «КПІ» ВПІ ВПК «Політехніка», 2013. – Т. 1. – С. 8–14.

3. Абалкин Л. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С. 4-13.

4. Стратегія національної безпеки України // Затверджено Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/paran7#n7>

5. Диксон Дж., Бэккес Ж., Гамильтон К. та ін. Новый взгляд на богатство народов. Индикаторы экологически устойчивого развития / Пер. с англ.; Предисл. С.Н. Бобылев, В.Н. Сидоренко. – 2-ое изд. – М.: Весь Мир, 2003. – 128 с. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/16928/108befc5a53ec374a118a2798c6c4fee.pdf?sequence=1>

6. Мельник Л.Г. Фундаментальные основы развития / Л.Г. Мельник. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003. – 288 с.

7. Бушуев В.В. Национальное богатство, энергетический потенция и эргатический капитал России / В.В. Бушуев // Энергия: экономика, техника, экология. – №6. – 2006. – С. 18-24. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://labenin.z4.ru/publik.htm>

1. Systema ekonomichnoyi bezpeky: derzhava, rehion, pidpryyemstvo: monohrafiya: v 3 t. T. 1 / O.M. Lyashenko, Yu.S. Pohorelov, V.L. Bezbozhnyy [ta in.]; za zah. red. H.V. Kozachenko. — Luhans'k: Elton-2, 2010. — 282 s.

2. Barannik V.O. Innovatsiyini, informatsiyini ta investytsiyini skladovi otsinky rivnya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva /V.O. Barannik // Suchasni pidkhody do upravlinnya pidpryyemstvom: mater. IV Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kyuyiv, 11.04.2007 r.). – K. : NTUU «KPI» VPI VPK «Politekhnik», 2013. – T. 1. – S. 8–14.

3. Abalkyn L. Ekonomicheskaya bezopasnost' Rossyy: uhrozy y ykh otrazhenye / L. Abalkyn // Voprosy ekonomyky. – 1994. – #12. – S. 4-13.

4. Stratehiya natsional'noyi bezpeky Ukrayiny // Zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrayiny vid 26 travnya 2015 roku # 287/2015. Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/paran7#n7>

5. Dykson Dzh., Вэкkes Zh., Намыл'тон К. та in. Новыу vz·hlyad na bohat·stvo narodov. Yндыkatory эkолоhыческy uстоyчыvоho razvytyya / Per. s anhl.; Predysl. S.N. Bobylev, V.N. Sydorenko. – 2-ое yzd. – M.: Ves' Myr, 2003. – 128 s. [Электронныу resurs] – Rezhym dostupa: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/16928/108befc5a53ec374a118a2798c6c4fee.pdf?sequence=1>

6. Mel'nyk L.H. Fundamental'ные основы razvytyya / L.H. Mel'nyk. – Sumy: YTD «Unyversytet·skaya knyha», 2003. – 288 s.

7. Bushuev V.V. Natsyonal'noe bohat·stvo, энерhетыческyу potentsya y эrhatыческyу kapыtal Rosсыу / V.V. Bushuev // Энерhyya: эkономyка, tekhnыka, ekолоhыa. – #6. – 2006. – S. 18-24. [Электронныу resurs]. – Rezhym dostupa: <http://labenin.z4.ru/publik.htm>

*Рецензент: Ляшенко О.М., д.е.н., професор, вчений секретар
Національного інституту стратегічних досліджень*

19.11.2015

УДК 005.591.6:005.332.4:658.8

Гарбуз Наталія, Гладіліна Валерія, Калініченко Наталія

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ЯК ОСНОВА ДЛЯ НАБУТТЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті визначені теоретичні основи та засади інноваційної діяльності, її роль у формуванні конкурентних переваг та конкурентоспроможності підприємства в цілому. Розглянуто вплив впровадження та реалізації інновацій на зростання ефективності діяльності підприємств, їх значення у підвищенні прибутковості та здобуття ключових факторів успіху на ринку. Досліджено основні чинники стримування інноваційного розвитку вітчизняних підприємств та запропоновано напрямки щодо його активізації.

Наукова новизна запропонованого матеріалу полягає у виявленні конкретних, найбільш суттєвих конкурентних переваг, які виникають за